

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 327(477+478.9)

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.08.97-124>

Ірина Вишня,
аспірантка,

ДУ «Інститут всевітньої історії НАН України»

УКРАЇНСЬКО-МОЛДОВСЬКІ ВІДНОСИНИ 1991-2014 рр.: ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу основних груп праць української та зарубіжної історіографії. Основну увагу приділено розподілу існуючих історичних праць на декілька груп за основним об'єктом дослідження. Серед них: праці, присвячені огляду глобальних та європейських політичних процесів; українсько-молдовському співробітництву з ЄС та НАТО; участі України та Молдови у інтеграційних процесах на пострадянському просторі; двосторонньому українсько-молдовському співробітництву; ходу та врегулювання конфлікту у Придністров'ї; політичному розвитку України та Молдови. Особливу увагу приділено порівняльному аналізу різних точок зору українських, молдовських (у тому числі і придністровських), російських та інших авторів на такі питання, як придністровський конфлікт, проєвропейський та пронатівський курс України та Молдови, роль Росії у придністровському конфлікті. Автор підкреслює, що зміни у політичному розвитку обох держав, а також зміни у міжнародних відносинах значним чином вплинули на активність досліджень, що вивчають двосторонні відносини України та Молдови, а також такі проблеми, як придністровський конфлікт та конфлікт а Донбасі (Україна). Зроблено висновок, що навіть за*

наявності чисельних публікацій, орієнтованих на українсько-молдовські відносини, у цій темі ще залишається багато недосліджених проблем.

Ключові слова: Україна, Молдова, історіографія, двосторонні відносини, євроатлантична інтеграція, пострадянський простір, Придністров'я

Актуальність вивчення розбудови ефективних взаємин між Україною та Молдовою обумовлюється багатовіковим історичним минулим, географічним розташуванням, значною протяжністю спільного кордону, тісними культурними зв'язками, а також поєднанням політико-стратегічних інтересів. Розширення ЄС на схід, «кольорові революції» у пострадянських країнах, локальні конфлікти, інспіровані Росією, роблять ці країни природними союзницями у зовнішній політиці. Разом з тим, в українській історичній науці проблема вивчення двосторонніх відносин між Україною та Молдовою на сучасному етапі є недостатньо розкритою. Зокрема, немає узагальнень щодо вивчення українсько-молдовських відносин у сучасній історіографії. Тому *метою* статті є огляд здобутків української та зарубіжної історіографії, присвяченій відносинам між Україною та Республікою Молдова у період після 1991 р., та виявлення малодосліджених тем з означеної проблематики.

Історіографія проблеми становлення двосторонніх міждержавних відносин між Україною та Республікою Молдова, їх розвитку та поглиблення у нових геополітичних реаліях є доволі широкою та включає в себе дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних (молдовських, російських, європейських) науковців та експертів. При цьому варто зауважити, що одночасно зі становленням нових незалежних держав України та Республіки Молдова та розвитком їх міждержавних відносин у 1990-х рр. розпочинається перегляд історіографії обох країн, що пов'язано не лише з різким зниженням ідеологічної залежності від союзного центру, але й відкриттям на загал неопублікованих або заборонених раніше документів та історико-публіцистичних напрацювань.

Саме з 1990-х рр. фактично було започатковано новітній етап у розвитку

історичної науки з переглядом історії обох держав у складі Радянського Союзу і більш давніх періодів, а також відносин України та Молдови з сусідніми країнами. Про це свідчить проведення ряду міжнародних наукових семінарів, конференцій, круглих столів, а також розширення проблематики та розроблення наукових концепцій щодо розбудови взаємин між державами пострадянського простору загалом та між Україною і Республікою Молдова зокрема. Відрізняючись між собою за науково-теоретичним рівнем аналізу та оціночними характеристиками, приклади нової хвилі історіографії займають певне місце у становленні історіографії розвитку українсько-молдовських відносин впродовж досліджуваного періоду.

Літературу, присвячену даній темі, за проблемним методом можна поділити на такі групи за об'єктом дослідження: глобальні загальнополітичні процеси та роль у них України та Молдови; співробітництво України та Молдови з ЄС та НАТО; участь України та Молдови в інтеграційних об'єднаннях на пострадянському просторі; двостороннє українсько-молдовське співробітництво; перебіг та врегулювання придністровського конфлікту; внутрішньополітичний розвиток України та Молдови.

Для початку розглянемо праці, у яких описані загальнополітичні процеси, що відбувались у досліджуваній період. Однією з найбільш вагомих загальних монографій є «Велика шахівниця» американського політолога З. Бжезинського, у якій не лише окреслено глобальну геополітичну ситуацію у світі на середину 90-х рр. ХХ століття, але й зроблено подальші висновки та прогнози. При цьому, значну увагу приділено країнам пострадянського простору та обумовлено можливості їх зовнішньополітичної спрямованості і важливість їхнього вибору для спокою та безпеки усієї Європи у контексті протистояння гегемоністській політиці Росії. Так, З. Бжезинський вважав, що Україна з початку 1990-х рр. була лідером неформального блоку пострадянських держав, серед яких згадувалася і Молдова, що мав на меті протистояти прагненням Росії перетворити Союз незалежних держав (СНД) на інструмент політичної

інтеграції [1, с.114].

Питання співробітництва України та Республіки Молдова з євроатлантичними структурами, у зв'язку з проголошеними державами намірами долучитись до ЄС і НАТО, стало одним з актуальних для дослідників. На розвиток українсько-молдовських відносин впливали наміри обох держав долучитися до загальноєвропейських інтеграційних процесів. Тому питання розвитку відносин обох держав з ЄС впродовж усього досліджуваного періоду не залишалось поза увагою вчених. Питання розвитку відносин ЄС з країнами пострадянського простору особливо цікавили російських дослідників, серед яких варто назвати А. Язькову [2], В. Влах [3], Е. Ковтун [4], М. Юн [5], які досліджували програми та ініціативи ЄС, в яких беруть участь Україна та Молдова. В. Кириллов та І. Путінцев у своїй статті «Відносини Молдови та ЄС у 1998-2012 рр.» [6] вказали визначним для активного розвитку відносин Республіки Молдова з ЄС 2003 р., коли до влади прийшла Комуністична партія Республіки Молдова, поділяючи таким чином історію цих відносин на «до» і «після». Часто вивчення питання вказаного співробітництва відбувалось у вигляді порівняння перспектив євроатлантичної інтеграції для обох держав з інтеграцію на пострадянському просторі. Своє бачення щодо цього, наприклад, виклала співробітниця МДІМВ О. Шишкіна [7] у статті «Конкуренція Росії та ЄС як ключових зовнішньополітичних партнерів Білорусі, Молдови та України». На розвиток відносин Молдови з ЄС звертали увагу також молдовські З. Шишкан [8], Ч. Чобану [9], а молдовський дослідник Н. Попеску та британський політолог Е. Вільсон, зокрема, у 2009 р. опублікували своє спільне бачення протидії Росії Програмі Європейської політики сусідства на теренах колишнього СРСР [10].

Змістовна колективна праця «Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього» Інституту всесвітньої історії НАН України є узагальнюючим результатом академічних досліджень аналізу актуальних проблем і перспектив розвитку відносин Україна - ЄС та ґрунтується на широкій джерельній базі.

Цікавою є думка авторів монографії про те, саме зіткнення інтересів ЄС та Росії на європейській частині пострадянського простору (Молдова, Україна, Грузія, Білорусь) визначає перемінний успіх демократичного розвитку у цих країнах [11].

Інтерес до подальшої інтеграції України та Молдови до ЄС зріс після підписання державами Угоди про асоціацію. Виникла потреба по-новому оцінити попередні погляди дослідників та здобутки держав на шляху до євроінтеграції. Зокрема, з'явилися праці українських авторів: «Угода про асоціацію Україна – ЄС: перспективи та механізми імплементації. Аналітична доповідь» О. Сушка [12], «Молдова на шляху євроінтеграції: взаємовідносини влади та опозиції» Т. Ляшенко [13]; стаття «Реалізація зовнішніх та внутрішніх вимірів у процесі європейської інтеграції Республіки Молдова: розвиток та сучасність» молдовської дослідниці К. Морарі [14]; про порівняння перспектив Молдови у нових геополітичних реаліях пише С. Лаврьонов у статті «Молдова між жорнами «великої політики» [15].

Серед найновіших видань варто вказати колективну монографію Інституту Європи РАН «Європейський Союз у пошуку глобальної ролі: політика, економіка, безпека» 2015 р. У ній, зокрема, лаконічно описано розвиток двосторонніх відносин з ЄС пострадянських країн, серед яких Україна та Молдова. Привертає увагу те, що у монографії автори намагаються максимально об'єктивно викласти свій погляд на основні події у Молдові та особливо Україні, уникаючи при цьому пропагандистських кліше [16].

Проблему розвитку відносин пострадянських держав з НАТО зокрема та в рамках гарантування безпеки загалом висвітлювали такі українські дослідники, як О. Парохонський та Г. Яворська, які у спільних аналітичних записках Національного Інституту стратегічних досліджень «Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України» [17]; та «Системна криза міжнародної безпеки: Близькосхідно-Чорноморський простір» [18]; вказують на активізацію відносин НАТО з Україною та Молдовою після початку російської

агресії в Україні.

Стисло розвиток відносин Молдови з НАТО до 2014 р. окреслив Р. Шевченко [19]. Молдовські дослідники Б. Банташ та В. Анікін у своїй статті «Геополітичні перспективи Республіки Молдова у сучасних умовах» вказували про необхідність збереження нейтралітету Молдови у зв'язку з її співпрацею з НАТО в рамках «Партнерства заради миру» [20]. Також цікавими є погляд їх колег В. Жука, І. Русанду та В. Унгуряну [21], які навпаки, вказували на необхідність розвитку відносин з НАТО на противагу російській експансії, але не вбачали у «замороженому» Придністров'ї потенційної загрози для безпеки України як додаткового важеля впливу Росії.

Втім, нові реалії, що склалися після 2014 р., змушують переглянути ці спостереження. Це намагалися зробити молдовські дослідники А. Лаврик [22] та В. Кройтору [23], які у свої статтях звернули увагу на різке підвищення загрози для регіональної безпеки у контексті російської агресії та можливого «розмороження» Придністровського конфлікту.

Тим не менш, не дивлячись на достатню кількість праць відносин окремо України та Молдови з ЄС і НАТО, недослідженою залишається проблема взаємодії України та Молдови у рамках євроатлантичних інтеграційних утворень.

Що ж до участі України та Молдови в інтеграційних структурах на пострадянському просторі, то це питання також знайшло відображення у науковій літературі. Так, на етапи формування СНД у 1990 рр. звернув увагу В. Воробйов [24]. Особливу цікавість у дослідників викликала діяльність ГУАМ, що отримала статус альтернативного СНД інтеграційного об'єднання. Зокрема, прослідкувати за розвитком діяльності ГУАМ та її зв'язків з євроатлантичними організаціями можна у праці таких авторів як Т. Стародуб та О. Данильчук [25]. Розвиток відносин України та Молдови у рамках ГУАМ окреслено у статті С. Пинзаря [26]. У статтях російського дослідника А. Дмитрієва «Наша відповідь ГУУАМ» [27] та його молдовського колеги

К. Флорі «ГУАМ або союз ображених на Росію» [28] висловлена протилежна позиція. Зокрема, у праці А. Дмитрієва чітко обґрунтовувалось бачення автора у необхідності утворення «санітарного кордону» з невизнаних держав навколо Росії задля забезпечення її інтересів. Варто зауважити, що статтю було опубліковано на сайті російського Інституту національної стратегії у 2005 р. Це дає змогу вважати, що агресія Росії проти України у 2014 р. задля залучення її до «санітарного кордону» обговорювалась у наукових колах як мінімум з середини 2000-х рр. Спробу порівняти розвиток СНД та ГУАМ здійснив у 2008 р. російський дослідник А. Грозін [29].

Разом з тим, варто зазначити, що 2014 р. став поворотним не лише для України, але й для регіону, до якого належить і Молдова, та світу загалом, що значно вплинуло на форми діяльності та активність України та Молдови у різних інтеграційних об'єднаннях. Це питання поки що залишається недостатньо розкритим.

Питанню двосторонніх відносин між Україною та Молдовою присвячено кілька публікацій. Так, українсько-молдовським відносинам були проаналізовані у підрозділі «Молдовсько-українське міждержавне співробітництво: пошук нових моделей співпраці» дисертації Г. Мельничук [30], де стисло окреслено політичні, економічні та соціальні зв'язки між обома державами. Дослідження доведено до 2005 р. З того часу, очевидно, зовнішньополітичний курс Республіки Молдова якісно змінився, а двосторонні відносини з Україною поглибилися внаслідок низки обставин.

Окремих аспектів розвитку двосторонніх відносин між Україною та Молдовою торкались О. Новосьолов у статті «Становлення українсько-молдавських взаємин 1992-2000 рр.» [31] та Л. Чекаленко, яка присвятила українсько-молдовським відносинам підрозділ у своєму підручнику «Зовнішня політика України» [32]. Важливими також є погляди на українсько-молдовські відносини С. Пирожкова, екс-Посла України у РМ (2007-2014 рр.) [33], а також молдовського політолога О. Нантоя [34], які дають експертну оцінку тим чи

іншим подіям двосторонньої співпраці між державами-сусідками.

Складним є питання різниці у висвітленні тих чи інших подій в Україні або Молдові у авторів з різних держав. Особливо чітко суперечності у поглядах можна прослідкувати на прикладі висвітлення Придністровського конфлікту. Якщо українські, переважна більшість молдовських та ряд інших іноземних дослідників описують причини, хід та наслідки подій у Придністров'ї початку 1990-х рр. як прояв сепаратизму та наступ на молдовський суверенітет, а також нерідко вказують на підтримку невизнаної Придністровської Молдавської Республіки (ПМР) з боку Росії, то російські історики та політологи здебільшого схильні сприймати їх як абсолютно легітимний, на їх точку зору, процес, повторюючи у своїх працях офіційну риторику російської держави. Серед них можна вказати О. Цуканову [35, 36], С. Маркедонова [37], О. Вергузя [38]. Тема Придністров'я відновила свою актуальність для російських дослідників після підписання Молдовою та Україною Угод про асоціацію з ЄС, відкриття європейських ринків для обох держав, а також російської агресії на сході України. Так, С. Маркедонов разом з А. Гущіним підготували низку рекомендацій для МЗС Росії щодо Придністровського конфлікту за нових тенденцій у Європі загалом та Україні і Молдові зокрема [39].

Приклад російських дослідників наслідують також історики Тираспольського університету, що підтримують т.зв. «ПМР»: П. Шорніков [40], В. Гросул [41], які намагаються довести ідентичність та самобутність Придністров'я; а також їх колеги О. Леонтьєва [42] та Н. Бабилунга [43], А. Дирун [44]. Подібними поглядами відзначаються також молдовські дослідники В. Статі [45], В. Царанов [46]. Український автор В. Пінцак [47] та норвежець П. Колсто [48] у своїх працях «Військово-політичне протистояння 1992 року у Республіці Молдова» та «Національна інтеграція та насильницький конфлікт у пострадянських суспільствах. Приклади Естонії та Молдови» відповідно обґрунтовують тезу про етнічну природу придністровського конфлікту. Показово, що В. Статі, В. Царанов та В. Пінцак публікували вказані статті

відверто антирумунського і при цьому проросійського характеру в одному журналі – «Русин». Цей журнал характеризується спрямованістю на «вивчення історії, культури та мови корінного населення Карпато-Русинських земель» та видається на базі Томського державного університету (Росія) з 2015 р.; до того, з часу заснування у 2005 р., видавався у Кишиневі громадською організацією «Русь». Наскільки виправдана ідея виокремлення русинського етносу у регіоні, вказаному вище – тема окремого дослідження.

Більш виваженим баченням Придністровської проблеми на фоні внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку Молдови є погляди молдовського дослідника Н. Попеску [49], який вказував на зацікавленість Росії у збереженні «замороженого» статусу конфлікту у Придністров'ї. Його думку розділяє російський політолог А. Дев'ятков, який присвятив вивченню російських інтересів у неврегульованому конфлікті на Дністрі ряд публікацій [50, 51, 52]. Цікавою є також спільна стаття російських істориків В. Колосова та Д. Зайця «Молдова та Придністров'я: національне будівництво, територіальні ідентичності, перспективи вирішення конфлікту» [53], у якій вони на противагу, зокрема, В. Пінцаку та П. Колсто, зазначають про відсутність етнічного підґрунтя для розвитку придністровського конфлікту; на думку авторів, коріння протистояння на Дністрі початку 1990-х рр. у кризі ідентичності та слабкості Молдовської держави. Подібною точкою зору на придністровський конфлікт відзначилась також російська дослідниця Н. Харитонова [54]. Підтримує колег і вищезазначений А. Дев'ятков, який намагається охарактеризувати розгортання та перебіг Придністровського конфлікту неупереджено [55]. У своїй дисертації А. Дев'ятков називає Придністров'я архетипом «русского мира» та вказує на його роль у контексті зіткнення інтересів РФ та Європи на пострадянському просторі [56].

Надзвичайно важливим для вивчення українсько-молдовських відносин 1991-2014 рр. є питання ролі України у врегулюванні придністровського конфлікту. У зв'язку з цим необхідно назвати монографію українського

конфліктолога-міжнародника Г. Перепелиці «Конфлікт у Придністров'ї: причини, прогноз розвитку та проблеми врегулювання» (2001 р.), де він не лише чітко вказав причини конфлікту, але й надав розгорнуту оцінку діяльності України як посередника у придністровському конфлікті у 1990-х рр. [57]. Серед українських дослідників також варто вказати В. Коцура та його працю «Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї у контексті українсько-молдовських міждержавних відносин» [58]. На роль України у переговорному процесі звертали увагу також молдовські автори В. Дякону, що прослідкував динаміку переговорів та ініціатив до 2008 р. [59]; і Л. Літра [60], який у матеріалі для Інституту світової політики (США) обґрунтував важливість врегулювання придністровського конфлікту для України як ключового завдання під час головування України у ОБСЄ (2013 р). Темі активної зацікавленості у врегулюванні придністровського конфлікту, але разом з тим амбівалентності політики України у цьому питанні присвячена праця польського автора М. Косенковського «Україна і Придністров'я» [61]. Висновки вищезазначених авторів дозволяють краще зрозуміти участь України у переговорному процесі у врегулюванні придністровського конфлікту. Участь міжнародних організацій у врегулюванні конфлікту у Придністров'ї зокрема на пострадянському просторі загалом дослідив І. Гончаренко у своєму дисертаційному дослідженні, побіжно згадавши про ініціативи України [62].

Краще зрозуміти внутрішньополітичний розвиток України та Молдови, його вплив на зовнішню політику держав дають змогу праці низки авторів, серед яких варто вказати Є. Блажевича та А. Добровольську, які у статтях збірника «Країни пострадянського простору: виклики модернізації» Інституту всесвітньої історії НАН України дослідили окремі питання політичного розвитку Молдови та України [63]; також статті «Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи» Г. Іскакової [64], «Особливості формування молдовської державності після набуття незалежності» Н. Нечаєвої-Юрійчук [65], «Молдова на шляху євроінтеграції:

взаємовідносини влади та опозиції» Т. Ляшенко [66]. Тенденції розвитку Молдови було окреслено у російській колективній монографії під редакцією директора МДІМВ Є. Кожокіна [67]. А російська дослідниця Л. Олейник [68] у своїй дисертації порівняла розвиток політичних процесів у Молдові, Україні та Росії, проаналізувавши основні тенденції, етапи та динаміку трансформаційного процесу. Це дало змогу зрозуміти соціально-економічні умови розпаду Радянського Союзу, та які «стартові можливості» для внутрішньополітичного розвитку отримали Україна та Молдова. Цікавою є стаття В. Костюченко «Вплив міжнародної міграції на посткризовий розвиток Молдови та України», у якій автор провела змістовний аналіз міграційних процесів у Молдові та Україні, охопивши період 2007-2010 рр. [69]; тему міграції продовжив А. Макухін у статті «Сучасна міграційна ситуація у Республіці Молдова та Придністров'ї як низка «виходів» населення» [70], який звертав увагу на зменшення кількості у Молдові української етнічної спільноти, що дало змогу прослідкувати динаміку міграції у обох державах, та М. Кияк в аналітичній записці «Сучасний стан забезпечення національно-культурних потреб представників молдовського етносу в Україні» для Національного інституту стратегічних досліджень [71].

Таким чином, історіографічний огляд з питання відносин між Україною та Молдовою засвідчує, що достатньо широко розкриті лише деякі аспекти двосторонніх відносин: наприклад, діяльність України по врегулюванню придністровського конфлікту; крім того, добре розкриті дослідниками питання розвитку відносин окремо України та Молдови з євроатлантичними структурами та з СНД, а також з певними державами – Румунією та Росією. При цьому мало вивченим залишається питання взаємодії України та Молдови у вищевказаних міжнародних організаціях. Це, а також розвиток українсько-молдовських відносин до 2014 р. потребують більш поглибленого вивчення з використанням нових історичних джерел та у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Список джерел та літератури

1. Бжезинський З. Велика шахівниця / Бжезинський З. – Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ. – 2000. – 236 с.
2. Язькова А. Восточное партнерство / А. Язькова // Вестник Европы. – М., – 2014. – №38-39. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2014/39/15yaz.html> (Дата звернення: 7 жовтня 2017. – Назва з екрану).
3. Влах В.К. Проект «Восточное партнерство»: проблемы и перспективы развития на современном этапе / В.Влах // Власть. – М.: Ин-т социологии РАН. – 2015. – № 2. – С. 26-32.
4. Ковтун Е. Западные новые независимые государства и Восточное партнерство ЕС. Вызовы, проблемы и перспективы /Е. Ковтун // Восточное партнерство. Цели – опыт – вызовы. Анализ процесса имплементации в государствах охваченных программой / [Под. ред. П. Байора]. – Краков. – 2013. – С. 119-132.
5. Юн. С.М. Европейская политика соседства и урегулирование постсоветских конфликтов / С. Юн // Вестник Томского государственного университета. – Томск. – 2013. – № 375. – С.112-115.
6. Кириллов В.Б. Отношения Молдавии и ЕС в 1998-2012 гг. / В. Кириллов, И. Путинцев // Вестник МГИМО-Университета, М. – 2012. – № 6. – С. 26-33.
7. Шишкина О.В. Конкуренция России и ЕС как ключевых внешнеполитических партнеров Белоруссии, Молдавии, Украины / О. Шишкина // Конкуренция и конфликтность в мировой экономике и политике (Мировое развитие. Выпуск 10) [/ Отв. ред. Ю.Д. Квашнин, Н.В. Тоганова, С.В. Уткин]. – М.: ИМЭМО РАН. – 2013. – С. 127-133.
8. Siscan Z. Analysis of the EU - Republic of Moldova Relations in the Context of the EU 2014-2020 Financial Perspective / Z. Siscan. – Chisinau. – 2012. – 123 p.
9. Ciobanu C. Moldova's European Way: Lessons from the Past and Priorities for

- the Future / C. Ciobanu // Institute for Public Policy. – 30.05.2011. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.ipp.md/libview.php?l=en&idc=167&id=569> (Last access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
10. Popescu N. The Limits of Enlargement-lite: European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood / N. Popescu, A. Wilson // European Council on Foreign Relations. – 2009. [Electronic resource] – Mode of Access: http://ecfr.3cdn.net/befa70d12114c3c2b0_hrm6bv2ek.pdf. (Last access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
11. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього [А.І.Кудряченко та ін.]; Ін-т європейських досліджень НАН України – К. – 2009. – 888 с.
12. Угода про асоціацію Україна – ЄС: перспективи та механізми імплементації // Серія «Політична освіта». Фонд Конрада Аденауера. – 2014. – 52 с.
13. Ляшенко Т. Молдова на шляху євроінтеграції: взаємовідносини влади та опозиції / Т. Ляшенко // Наукові записки ІІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2015. – Вип.4 (78). – С. 361-376.
14. Morari C. Realiarea dimensiunilor externe și interne în de Integrare Europeană a Republicii Moldova: evoluție și actualitate / C. Morari // Studia Universitatis Moldaviae. – 2016. – nr.3 (93). Seria «Stiinte sociale». – P.181-188. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://ojs.studiamsu.eu/index.php/social/article/view/448/394>. (Last access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
15. Лаврѐнов С.Я. Молдова между жерновами «большой» политики / С. Я. Лаврѐнов // Пространство и время. – 2015. – №1-2 (19-20). – С. 53–62.
16. Европейский Союз в поиске глобальной роли: политика, экономика, безопасность: монография [Л.О. Бабынина и др.; под общ. ред. Ал.А. Громыко и М.Г. Носова]. Федеральное гос. бюджет. учреждение И-нт Европы Российской акад.ю. наук. – М.: Весь Мир, 2015. – 592 с.

- 17.Парахонський Б.О. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України / Б.Парахонський, Г.Яворська; за заг. ред Кононенка К.А.: аналіт доп. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. – 48 с.
- 18.Парахонський Б. О. Системна криза міжнародної безпеки: Близькосхідно-Чорноморський простір : аналіт. доп. / Б.Парахонський, Г.Яворська. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень. – 2016, Сер. «Національна безпека», вип. 11. – 52 с.
- 19.Шевченко Р. Молдова и НАТО: история сотрудничества / Р. Шевченко // Информационно-аналитический портал Ava.md. – 03.02.2014. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ava.md/analytisc-commentary/023377-moldova-i-nato-istoriya-sotrudnichestva.html> (Дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.
- 20.Банташ Б. Геополитические перспективы Республики Молдова в современных условиях / Б.Банташ, В.Аникин // Moldoscopie (Probleme de analiza politica). – 2010. – Nr.2 (XLIX). – Chisinau: CEP USM. – P. 120-129.
- 21.Juc V. Consolidarea securitatii politice a Republicii Moldova: aspect geopolitice / V. Juc, I. Rusandu // Moldoscopie (Probleme de analiza politica). – 2010. – Nr.2 (XLIX). – P. 148-155.
- 22.Lavric A. Casul Transnistrean in contextual crizei Ucrainene și securitatea Republicii Moldova, Ucrainei și Romaniei / A. Lavric // Conferență Științifică Internațională Strategii XXI «Complexitatea și dinamismul mediului de securitate». – Centrul de Studii Strategice de Apărare si Securitate. București, 11-12 iunie 2015. – Vol.1. – P. 17-24. [Electronic resource] – Mode of Access: <https://goo.gl/3MZmPy>. (Last access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
- 23.Croitoru V. Securitatea Republicii Moldova in contextul crizei Ucrainene / V. Croitoru // Conferență Științifică Internațională Strategii XXI «Complexitatea și dinamismul mediului de securitate». – Centrul de Studii Strategice de Apărare si Securitate. București, 11-12 iunie 2015. – Vol.1. –

- P. 80-89. [Electronic resource] – Mode of Access: <https://goo.gl/3MZmPy>. (Last access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
24. Воробьев В. Этапы формирования Содружества независимых государств в 1990-е годы / В. Воробьев // Вестник Челябинского государственного университета. – 2011. – № 34. – С. 90-96 [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/etapy-formirovaniya-sodruzhestva-nezavisimyh-gosudarstv-v-1990-e-gody>. (Дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.
25. Стародуб Т. С. Питання співробітництва ОДЕР-ГУАМ з ОЧЕС, ЄС, НАТО у формуванні системи безпеки у Чорноморсько-Каспійському регіоні / Т. Стародуб, О. Данильчук // Стратегічна панорама. – 2009. – №1. – С. 91-100.
26. Пынзарь С. Молдова – ГУАМ / С. Пынзарь // Центральная Азия и Кавказ (специальный выпуск). – 2008. – №3-4 (57-58). – С. 144-153.
27. Дмитриев А. Наш ответ ГУУАМ. Проект Института национальной стратегии [Электронный ресурс] / А. Дмитриев // Нижний Новгород. Агентство политических новостей. – 29.03.2005. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.apn-nn.ru/pub_s/223.html. (Дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.
28. Флоря К. ГУАМ, или союз обиженных на Россию / К. Флоря // NOI.md. – 13.11.2014. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.noi.md/ru/news_id/50978. (Дата звернення: 7 жовтня 2017). – Назва з екрану.
29. Грозин А. СНГ и ГУАМ / А. Грозин // Центральная Азия и Кавказ (специальный выпуск). – 2008. – №3-4 (57-58). – С. 240-249.
30. Мельничук Г. Нейтральний статус як гарантія національної безпеки Республіки Молдова / Г. Мельничук // Русин. – 2010. – №2 (20). – С. 123-129.
31. Новосьолов О. Становлення українсько-молдавських взаємин 1992-

2000 рр. / О. Новосьолов // Русин. – 2010. – №2 (20). – С. 117-122.

32. Чекаленко Л.Д. Українсько-молдовські відносини / Л. Чекаленко // Зовнішня політика України [підручник] [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/51671-52-ukransko-moldovsk-vdnosini.html>. (Дата звернення: 7 жовтня 2017). – Назва з екрану.

33. Пирожков С. Україна та Молдова: від сусідства до партнерства / С. Пирожков // Україна дипломатична : наук. щорічник. – 2007. – Вип. 8. – С. 550-568.

34. Нантой О. Истоки и перспективы разрешения Приднестровского конфликта / О. Нантой // Ava.md. – 27.02.2010. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://ava.md/2010/02/27/istoki-i-perspektivy-razresheniya-pridnestrovskogo/>. (Дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.

35. Цуканова О. Этапы молдово-приднестровского конфликта / О. Цуканова // Пробелы в российском законодательстве. – 2011. – №2. – С. 246-249.

36. Цуканова О. Основные этапы переговорного процесса в области урегулирования молдово-приднестровского конфликта / О. Цуканова // Бизнес в законе. – 2011. – №3. – С. 135-139.

37. Маркедонов С. Де-факто государства постсоветского пространства: выборы и демократизация / С. Маркедонов // Вестник Евразии. – 2008. – № 3. – С.77-98.

38. Вергузь А.С. Миротворческая операция в Приднестровье – решающий фактор поддержания мира и стабильности в регионе / А. Вергузь // Армия и общество. – 2012. – №1. – С. 25-30.

39. Маркедонов С. Приднестровье: дилеммы мирного урегулирования / С. Маркедонов, А. Гуцин // Российский совет по международным делам. – 21.01.2016. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=7152#top-content. (Дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.

40. Шорников П. Статус русского языка и гражданский конфликт в Молдавии: историография вопроса / П. Шорников // Русин. – 2007. – №3 (9). – С. 36-56.
41. Гросул В.Я. История Приднестровской Молдавской Республики. Т.2./ В.Гросул. – Тирасполь: Риопгу, Приднестровский Государственный Университет им. Т. Г. Шевченко, 2001. – 448 с.
42. Леонтьева О.В. Политические элиты Молдовы и Приднестровья в современном политическом процессе / О.Леонтьева // Politbook. – 2014. – № 2. – С. 153-167.
43. Бабилунга Н. Распад СССР и кризис Молдавской государственности / Н. Бабилунга // Русин. – 2010. – № 4 (22). – С. 112-135.
44. Дирун А.В. Динаміка суспільно-політичного розвитку Республіки Молдова в контексті етнополітичного конфлікту : автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / Дирун А. В.; Одеська нац. юрид. акад. – Одеса, 2005. – 18 с.
45. Стати В. Между русскими и румынами / В. Стати // Русин. – 2012. – № 1 (27). – С. 130-136.
46. Царанов В. Молдавское государство: извилистый путь развития / В. Царанов // Русин. – 2009. – № 2 (16). – С. 7-32.
47. Пінцак В. Військово-політичне протистояння 1992 року у Республіці Молдова / В. Пінцак // Русин. – 2010. – №2 (20). – С. 111-116.
48. National Integration and Violent Conflict in Post-Soviet Societies. The Cases of Estonia and Moldova [/ Ed. by Pal Kolsto]. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://goo.gl/4MKTqu>. (Last Access: October 7, 2017). – Title from the Screen.
49. Popescu N. «Outsourcing» de facto Statehood Russia and the Secessionist Entities in Georgia and Moldova / N. Popescu // CEPS Policy Brief. – 2006. – № 109. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.ceps.eu/publications/outsourcing-de-facto-statehood-russia-and-secessionist-entities-georgia-and-moldova>. (Last Access: October 7, 2017). – Title

from the Screen.

50. Девятков А. Приднестровский вопрос как лабиринт российской внешней политики / А. Девятков // Вестник Центра пограничья. – 2009. – №5 (8). – С. 18-21.

51. Девятков А.В. Перед вызовом европеизации: политика России в приднестровском урегулировании (1992-2012 гг.) / А. Девятков. – Тюмень: Изво Тюменского гос. ун-та, 2012. – 164 с.

52. Девятков А. Перспективы урегулирования приднестровского конфликта / А. Девятков // Вестник Евразии. – 2006. – №2. – С. 134-153.

53. Колосов В. Молдова и Приднестровье: национальное строительство, территориальные идентичности, перспективы разрешения конфликта / В. Колосов, Д. Заяц // Вестник Евразии. – 2001. – №1. – С. 88-122.

54. Харитонов Н.И. Приднестровье: война и перемирие (1990-1992 гг.) / Н. Харитонов // Новый исторический вестник. – 2008. – №17. – С. 187-197.

55. Девятков А. Приднестровская идентичность: мифы и реальность / А. Девятков // Европа: Международный альманах. – 2012. – Вып. VIII. – С.28-34.

56. Девятков А.В. Политика России в отношении Приднестровской Молдавской Республики (1992-2009 гг.) автореф.дисс. канд. ист. наук: 07.00.15 / Девятков А. В.; ГОУ ВПО «Тюменский государственный университет». – Нижний Новгород, 2010. – 31 с.

57. Перепелица Г. Конфликт в Приднестровье причины, причины, прогноз развития и проблемы урегулирования / Г. Перепелица. Национальный институт стратегических исследований. – К.: Стилос, 2001. – 147 с.

58. Коцур В.В. Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї у контексті українсько-молдовських міждержавних відносин / В. Коцур. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 272 с.

59. Diaconu V. Transtrisrian Conflict: Frozen, yet solvable / V. Diaconu // Central Asia and the Caucasus. – 2008. – № 3-4 (51-52). – P. 320-328.

60. Litra L. Ukraine's contribution to regional security: The case of Transnistrian conflict / L. Litra // Institute of World Policy. – 2013. [Electronic Resource] – Mode of Access: http://iwp.org.ua/img/policy_brief_0913_eng.pdf. (Last Access: October 7, 2017). – Title from the Screen.

61. Moldova: Arena of International Influences [Ed. by M. Kosienkowski and W. Schreiber] [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://goo.gl/9natA2>. (Last Access: October 7, 2017). – Title from the Screen.

62. Гончаренко І.О. Діяльність ООН та ОБСЄ у врегулюванні конфліктів на пострадянському просторі (90-ті роки ХХ століття) : автореф. дис. канд. іст. наук : 07.00.02 / Гончаренко І. О.; Дипломат. акад. України при Мін. .закорд. справ України. – К., 2009. – 24 с.

63. Країни пострадянського простору: виклики модернізації: збірник наукових праць [за заг. ред. канд.іст.наук, доцента А.Г. Бульвінського]. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2016. – 306 с.

64. Іскакова Г. Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи / Г. Іскакова // Політичний менеджмент. – К. – 2007. – №3. – С. 128-134.

65. Нечаева-Юрийчук Н. Особенности формирования молдавской государственности после обретения независимости / Н. Нечаева-Юрийчук // Русин. – 2010. – №4 (22). – С. 136-144.

66. Ляшенко Т. Молдова на шляху євроінтеграції: взаємовідносини влади та опозиції / Т. Ляшенко // Наукові записки ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України. – 2015. – Вип.4 (78). – С. 361-376.

67. Молдавия: современные тенденции развития [/ Под. ред. Е.М. Кожокина]. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 494 с.

68. Олейник Л.Г. Политические трансформации на постсоветском пространстве: на примере Российской Федерации, Украины и Республики

Молдовы / Л.Г. Олейник // Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/politicheskie-transformatsii-na-postsovetском-prostranstve-na-primere-rossiiskoi-federatsii-#ixzz41qyd4X2Y> (дата обращения: 7 октября 2017). – Название с экрана.

69. Костюченко В.Н. Влияние международной миграции на посткризисное развитие экономики Молдовы и Украины / В.Н. Костюченко // Социально-экономическое развитие Украины и Республики Молдова в условиях глобализации: Междунар. симп. (23-24 мая 2012 г., г. Киев): сб. науч. ст. [отв. ред. А.А. Мазараки]. – К.: Киев. нац. торг. -экон. ун-т., 2012. – С. 57-70.

70. Макухин А.В. Современная миграционная ситуация в Республике Молдова и Приднестровье как череда «исходов» населения / А. Макухин // Politbook. – 2015. – № 1. – С. 69-82.

71. Кияк М.Т. Сучасний стан забезпечення національно-культурних потреб представників молдовського етносу в Україні. Аналітична записка / М. Кияк // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1254/> (Дата звернення: 7 жовтня 2017). – Назва з екрану.

References

BZHEZIN`SKYI, Z. (2000) *Velyka shachivnytsya*. L'viv-Ivano-Frankivsk: Lileya-NV.

1. YAZKOVA, A. (2014) *Vostochnoe partnerstvo*. *Vestnyk Evropy* №38-39. Moscow. [Online] Available from: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2014/39/15yaz.html> (Accessed: October 7, 2017)

2. VLACH, V. (2015) Proekt «Vostochnoe partnerstvo»: problemy i perspektivu razvytyya na sovremennom etape. *Vlast*. 2. P. 26-32. Moscow, In-t sotsyolohyy RAN.

3. KOVTUN, E. (2013) *Zapadnye novye nezavysymye hosudarstva i Vostochnoe partnerstvo ES. Vyzovy, problemy i perspektivy. Vostochnoe partnerstvo. Cely - opyt – vyzovy. Analiz processa ymplementacyy v hosudarstvax oxvachennyx prohrammoj.* Krakov. P. 119-132.
4. YUN, S. (2013) Evropejskaya polytyka sosedstva y urehulyrovanye postsovetskyx konflyktov. *Vestnyk Tomskoho hosudarstvennoho unyversyteta.* 375. P. 112-115.
5. KYRYLLOV, V., PUTYNCEV, Y. (2012) Otnosheniya Moldavy y ES v 1998-2012 hh. *Vestnyk MHYMO-Universyteta.* Moscow. 6. P. 26-33.
6. SHYSHKYNA, O. (2013) Konkurencyia Rossii y ES kak klyuchevyx vneshnepolytycheskyx partnerov Belorussii, Moldavii, Ukrainy. *Konkurencyia i konflyktnost` v myrovoj ekonomike i polytyke (Myrovoe razvytye. Vypusk 10).* Moscow: YMEMO RAN. P. 127-133.
7. SISCAN, Z. (2012) *Analysis of the EU - Republic of Moldova Relations in the Context of the EU 2014-2020 Financial Perspective.* Chisinau.
8. CIOBANU, C. (2011) *Moldova's European Way: Lessons from the Past and Priorities for the Future.* Institute for Public Policy 30.05. [Online] Available from: <http://www.ipp.md/libview.php?l=en&idc=167&id=569> (Accessed: October 7, 2017)
9. POPESCU, N., WILSON, A. (2009) *The Limits of Enlargement-lite: European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood.* European Council on Foreign Relations. [Online] Available from: http://ecfr.3cdn.net/befa70d12114c3c2b0_hrm6bv2ek.pdf (Accessed: October 7, 2017).
10. KUDRIACHENKO, A. (ed.) (2009) *Ukrayina v Yevropi: poshuky spil`noho majbutn`oho.* Kyiv, In-t yevropejs`kyh doslidzhen` NAN Ukrainy.
11. SUSHKO, O. (ed.) (2014) *Uhoda pro asociaciyu Ukrayina-YeS: perspektyvy ta mexanizmy implementaciyi. Analitychna dopovid.* Kyiv, Fond Konrada Adenauera.
12. LYASHENKO, T. (2015) Moldova na shlyahu yevrointehraciyi:

vzajemovydnosyny vlady ta opozyciyi. *Naukovi zapysky IPIEND im.. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny*. Vyp.4 (78). P. 361-376.

13. MORARI, C. (2016) Realiarea dimensiunilor externe și interne în de Integrare Europeană a Republicii Moldova: evoluție și actualitate *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria «Științe sociale» 3 (93). P.181-188. [Online] Available from: <http://ojs.studiamsu.eu/index.php/social/article/view/448/394> (Accessed: October 7, 2017).

14. LAVRENOV, S. (2015) Moldova mezhdru zhermovamy «bolshoj» politiki. *Prostranstvo i vremya*. 1-2 (19-20). P. 53-62.

15. HROMYKO, A., NOSOVA, M. (ed.) (2015) *Evropejskyj Soyuz v poiske hlobalnoj roly: polytyka, ekonomyka, bezopasnost*. Moscow, Ves Mir.

16. PARAHONSKYI, B., YAVORSKA, H. (2014) *Aktualni vyklyky ta zahrozy rehional`nij bezpeci: vysnovky dlya Ukrayiny*. Kyiv, Nacionalnyj instytut stratehichnyh doslidzhen.

17. PARAHONSKYI, B., YAVORSKA, H. (2016) *Systemna kryza mizhnarodnoyi bezpeky: Blyzkoshidno-Chornomorskyj prostir*. Kyiv, Nacionalnyj instytut stratehichnyh doslidzhen.

18. SHEVCHENKO, R. (2014) Moldova y NATO: istoriya sotrudnichestva. *Informacyonno-analytycheskyj portal Ava.md*. 03.02. [Online] Available from: <http://ava.md/analytics-commentary/023377-moldova-i-nato-istoriya-sotrudnichestva.html> (Accessed: October 7, 2017).

19. BANTASH, B., ANYKYN, V. (2010) Heopolytycheskye perspektivy Respubliki Moldova v sovremennyh uslovyyah. *Moldoscopie (Probleme de analiza politica)*. 2 (XLIX). P.120-129. Chisinau: CEP USM.

20. JUC, V., RUSANDU, I., UNGUREANU, V. (2010) Consolidarea securitatii politice a Republicii Moldova: aspect geopolitice. *Moldoscopie (Probleme de analiza politica)*. 2 (XLIX). P. 148-155. Chisinau: CEP USM.

21. LAVRIC, A. (2015) Casul Transnistrean in contextual crizei Ucrainene și securitatea Republicii Moldova, Ucrainei și Romaniei. *Conferență Științifică*

- Internatională Strategii XXI «Complexitatea și dinamismul mediului de securitate».* Vol. 1. P. 17-24. Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate. București.
22. CROITORU, V. (2015) Securitatea Republicii Moldova în contextul crizei Ucrainene. *Conferența Științifică Internațională Strategii XXI «Complexitatea și dinamismul mediului de securitate».* Vol.,1. P. 80-89. Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate. București.
23. VOROBIEV, V. (2011) Etapy formirovaniya Sodruzhestva nezavysymyh gosudarstv v 1990-e hody. *Vestnyk Chelyabynskoho gosudarstvennoho universiteta* 34. P. 90-96. [Online]. Available from: <http://cyberleninka.ru/article/n/etapy-formirovaniya-sodruzhestva-nezavisimyh-gosudarstv-v-1990-e-gody> (Accessed: October 7, 2017).
24. STARODUB, T., DANYL`CHUK, O. (2009) Pytannya spivrobitnyctva ODER-HUAM z OChES, YeS, NATO u formuvanni systemy bezpeky u Chornomors`ko-Kaspijs`komu rehioni. *Stratehichna panorama*. 1. P. 91-100.
25. PYNZAR, S. (2008) Moldova – HUAM. *Central`naya Aziya i Kavkaz* (specyalnyj vypusk). 3-4 (57-58). P. 144-153.
26. DMYTRYEV, A. (2005) Nash otvet HUUAM. Proekt Ynstytuta nacyonal`noj stratehyy. *Nyzhnyj Novhorod. Ahenstvo polytycheskih novostej* 29.03. [Online] Available from: http://www.apn-nn.ru/pub_s/223.html (Accessed: October 7, 2017).
27. FLORYA, K. (2014) HUAM, ili soyuz obizhennyh na Rossiyu. *NOI.md*. [Online]. 13.11. Available from: http://www.noi.md/ru/news_id/50978 (Accessed: October 7, 2017).
28. HROZYN, A. (2008) SNG i HUAM. *Centralnaya Aziya i Kavkaz* (special`nyj vypusk). 3-4 (57-58). P. 240-249.
29. MEL`NYCHUK, H. (2010) Nejtral`nyj status yak harantiya nacional`noyi bezpeky Respubliky Moldova. *Rusyn*. №2 (20). P. 123-129.
30. NOVOSIOLOV, O. (2010) Stanovlennya ukrayins`ko-moldavs`kyh vzayemyn 1992-2000 rr. *Rusyn*. 2 (20). P. 117-122.
31. CHEKALENKO, L. (2006) *Ukrayins`ko-moldovs`ki vidnosyny*. Zovnishnya

polityka Ukrainy [Online] Available from: <http://westudents.com.ua/glavy/51671-52-ukransko-moldovsk-vdnosini.html> (Accessed: October 7, 2017).

32. PYROZHKOVA, S. (2007) Ukraina ta Moldova: vid susidstva do partnerstva. *Ukrayina dyplomatychna : nauk. shhorichnyk*. Vyp. 8. P. 550–568.

33. NANTOJ, O. (2014) Nen`ka Ukraina, i – koe-cho pro Moldovu. *Informacyonno-analytycheskyj portal Ava.md* 23.01. [Online] Available from: <https://ava.md/2014/01/23/nen-ka-ukraina-i-koe-cho-pro-moldovu/> (Accessed: October 7, 2017).

34. CUKANOVA, O. (2011) Jetapy moldovo-pridnestrovskogo konflikta. *Probely v rossijskom zakonodatel'stve*. 2. P. 246-249.

35. CUKANOVA, O. (2011) Osnovnye jetapy peregovornogo processa v oblasti uregulirovanija moldovo-pridnestrovskogo konflikta. *Biznes v zakone*. №3. P. 135-139. Moscow.

36. MARKEDONOV, S. (2008) De-fakto gosudarstva postsovetskogo prostranstva: vybory i demokratizacija. *Vestnik Evrazii*. № 3. P. 77-98. Moscow.

37. VERGUS`, A.S. (2012) Mirotvorcheskaja operacija v Pridnestrov'e – reshajushhij faktor podderzhaniya mira i stabil'nosti v regione. *Armija i obshhestvo*. №1. P. 25-30. Moscow.

38. MARKEDONOV, S., GUSHCHIN, A. (2016) *Pridnestrov'e: dilemmy mirnogo uregulirovanija*. Rossijskij sovet po mezhdunarodnym delam. 21.01. [Online] Available from: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=7152#top-content (Accessed: October 7, 2017).

39. SHIRNIKOV, P. (2007) Status russkogo jazyka i grazhdanskij konflikt v Moldavii: istoriografija voprosa. *Rusin*. 3 (9). P. 36-56. Chisinau.

40. GROSUL, V. (2001) *Istorija Pridnestrovskoj Moldavskoj Respubliki*. Vol.2. Tiraspol', Riopgu, Pridnestrovskij Gosudarstvennyj Universitet im. T. G. Shevchenko.

41. LEONT`EVA, O. (2014) Politicheskie jelity Moldovy i Pridnestrov'ja v sovremennom politicheskom processe. *Politbook*. 2. P. 153-167. Cheboksary.

42. BABILUNGA, N. (2010) Raspad SSSR i krizis Moldavskoj gosudarstvennosti. *Rusin.* 4 (22). P. 112-135.
43. DYRUN, A. (2005) *Dynamika suspil'no-politychnoho rozvytku Respubliky Moldova v konteksti etnopolitychnoho konfliktu*. Abstract of unpublished thesis (PhD). Odesa, Odes'ka nac. yuryd. akad.
44. STATI, V. (2012) Mezhdru russkimi i rumynami. *Rusin.* № 1 (27). p. 130-136.
45. Caranov V. (2009) Moldavskoe gosudarstvo: izvilistyj put' razvitija. *Rusin.* 2 (16). p. 7-32.
46. PINCAK, V. (2010) Vijs'kovo-politychne protystojannja 1992 roku u Respublici Moldova. *Rusin.* 2 (20). P. 111-116.
47. KOLSTO, P. (ed.) (2002) *National Integration and Violent Conflict in Post-Soviet Societies. The Cases of Estonia and Moldova* [Online] Available from: <https://goo.gl/4MKTqu> (Accessed: October 7, 2017).
48. POPESCU, N. (2006) «Outsourcing» de facto Statehood Russia and the Secessionist Entities in Georgia and Moldova. *CEPS Policy Brief* 109. [Online] Available from: <https://www.ceps.eu/publications/outourcing-de-facto-statehood-russia-and-secessionist-entities-georgia-and-moldova> (Accessed: October 7, 2017).
49. DEVJATKOV, A. (2009) Pridnestrovskij vopros kak labirint rossijskoj vneshnej politiki. *Vestnik Centra pogranich'ja.* 5 (8). P. 18-21. Herson.
50. DEVJATKOV, A. (2012) *Pered vyzovom evropeizacii: politika Rossii v pridnestrovskom uregulirovanii (1992-2012 gg.)*. Tjumen', Iz-vo Tjumenskogo gos. un-ta.
51. DEVJATKOV, A. (2006) Perspektivy uregulirovanija pridnestrovskogo konflikta. *Vestnik Evrazii.* 2. P. 134-153. Moscow.
52. KOLOSOV, V., ZAJAC, D. (2001) Moldova i Pridnestrov'e: nacional'noe stroitel'stvo, territorial'nye identichnosti, perspektivy razreshenija konflikta. *Vestnik Evrazii.* 1. P. 88-122. Moscow.
53. HARITONOVA, N. (2008) Pridnestrov'e: vojna i peremirie (1990-1992 gg.). *Novyj istoricheskij vestnik.* 17. P. 187-197. Moscow, Izd-vo Ippolitova.

54. DEVJATKOV, A. (2012) Pridnestrovskaja identichnost': mify i real'nost'. *Evropa: Mezhdunarodnyj al'manah*. Vyp. VIII. P. 28-34. Tjumen'.
55. DEVJATKOV, A. (2010) *Politika Rossii v otnoshenii Pridnestrovskoj Moldavskoj Respubliki (1992-2009 gg.)*. Abstract of unpublished thesis (PhD). Nizhnij Novgorod, GOU VPO, Tjumenskij gosudarstvennyj universitet.
56. PERPELICA, G. (2001) *Konflikt v Pridnestrov'e prichiny, prichiny, prognoz razvitija i problemy uregulirovanija*. Nacional'nyj institut strategicheskikh issledovanij. Kyiv, Stilos.
57. KOCUR, V. (2013) *Etnopolitichnyj konflikt u Pridnistrov'i u konteksti ukrains'ko-moldovs'kih mizhderzhavnih vidnosyn*. Kyiv, IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy.
58. DIACONU, V. (2008) Transtrisrian Conflict: Frozen, yet solvable. *Central Asia and the Caucasus*. 3-4 (51-52). P. 320-328. Luleå.
59. LITRA, L. (2013) *Ukraine's contribution to regional security: The case of Transnistrian conflict*. Institute of World Policy [Online] Available from: http://iwpp.org.ua/img/policy_brief_0913_eng.pdf (Accessed: October 7, 2017)
60. KOSIENKOWSKI, M., SCHREIBER, W. (ed.) (2012) *Moldova: Arena of International Influences* [Online]. Available from: <https://goo.gl/9natA2> (Accessed: October 7, 2017)
61. GONCHARENKO, I. (2009) *Dijal'nist' OON ta OBSE u vreguljuvanni konfliktiv na postradjans'komu prostori (90-ti roky XX stolittja)*. Abstract of unpublished thesis (PhD). Kyiv, Diplomat. akad. Ukraïni pri Min. .zakord. sprav Ukrainy.
62. BUL`VINSKIY, A.G. (ed.) (2016) *Krainy postradjans'kogo prostoru: viklyky modernizacii: zbirnyk naukovyh prac`*. Kyiv, DU «Institut vsesvitn'oi istorii NAN Ukrainy».
63. ISKAKOVA, G. (2007) *Politichni procesy na postradjans'komu prostori: tendencii, protirichchja, perspektiv*. Politichnij menedzhment. 3. P. 128-134. Kyiv.
64. NECHAEVA-JURIJCHUK, N. (2010) Osobennosti formirovanija moldavskoj

gosudarstvennosti posle obretenija nezavisimosti. *Rusin.* 4 (22). P. 136-144.

65. LIAZHENKO, T. (2015) Moldova na shljahu evrointegracii: vzajemovidnosini vladi ta opozicii. *Naukovi zapiski IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy.* Vyp.4 (78), P. 361-376. Kyiv.

66. KOZHOKIN, E.M. (ed.) (2004) *Moldavija: sovremennye tendencii razvitija.* Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija (ROSSPJeN). Moscow.

67. OLEJNIK, L. (2007) *Politicheskie transformacii na postsovetskom prostranstve :na primere Rossijskoj Federacii, Ukrainy i Respubliki Moldovy.* Nauchnaja biblioteka dissertacij i avtoreferatov disserCat. [Online]. Available from: <http://www.dissercat.com/content/politicheskie-transformatsii-na-postsovetskom-prostranstve-na-primere-rossiiskoi-federatsii-#ixzz41qyd4X2Y> (Accessed: October 7, 2017).

68. KOSTJUCHENKO, V. (2012) *Vlijanie mezhdunarodnoj migracii na postkrizisnoe razvitie jekonomiki Moldovy i Ukrainy.* Social'no-jekonomicheskoe razvitie Ukrainy i Respubliki Moldova v uslovijah globalizacii: Mezhdunar. simp.23-24.05. Kyiv.

69. MAKUHIN, A. (2015) Sovremennaja migracionnaja situacija v Respublike Moldova i Pridnestrov'e kak chereda «ishodov» naselenija. *Politbook.* Cheboksary, Politbook. 1, P. 69-82.

70. KIJAK, M.T. (2013) *Suchasnij stan zabezpechennja nacional'no-kul'turnih potreb predstavnykiv moldovs'kogo etnosu v Ukraini. Analitychna zapiska.* Nacional'nij institut strategichnih doslidzhen' [Online]. Available from: <http://www.niss.gov.ua/articles/1254/> (Accessed: October 7, 2017).

Iryna Vyshnia,
Graduate Student,
Institute of World History,
National Academy of Sciences of Ukraine

**UKRAINIAN-MOLDOVAN RELATIONS IN 1991-2014: REVIEW OF
DOMESTIC AND FOREIGN HISTORIOGRAPHY**

***Abstract.** The article analyses the main groups of scientific works in Ukrainian and foreign historiography. The main focus was made on dividing the existing historical researches into groups by their main object of study. Among them, one can distinguish the following ones: works reviewing the global and European political processes and the role of Ukraine and Moldova therein; the Ukrainian-Moldovan cooperation with the EU and NATO; Ukraine's and Moldova's participation in the integration processes on the post-Soviet space; the bilateral Ukrainian-Moldovan cooperation; the course and settlement of the Transnistrian conflict; political development of Ukraine and Moldova. Special attention is focused on the comparative analysis of the different perspectives of the Ukrainian, Moldovan (including Transnistrian), Russian and other authors on such issues as Transnistrian conflict, rapprochement of Ukraine and Moldova with the EU and NATO, the role of Russia in the Transnistrian conflict. The author underlines that the changes in political development of both countries, as well as those in the international relations greatly influenced the activity of researches surrounding bilateral relations of Ukraine and Moldova, so did they on such issues as Transnistrian conflict and the conflict in Donbas (Ukraine). It is concluded that even with numerous publications focused on Ukrainian-Moldovan relations existing, there is a huge number of unexplored issues in this category.*

***Key words:** Ukraine, Moldova, historiography, bilateral relations, Euro-Atlantic integration, post-Soviet space, Transnistria.*